

บทที่ 5

หลังการตื่นตัวของประชาชน

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงพลังทางการเมือง คือพลังของประชาชนในเหตุการณ์เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เนื่องจากเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการกระตุ้นเตือนของพลังประชาชน โดยเฉพาะพลังประชาชนที่มาจากชนชั้นกลาง

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดชนชั้นกลางขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งชนชั้นกลางนั้นอาจจะหมายถึงผู้ใช้แรงงานสมอง (mental labour) และผู้มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตขนาดย่อมที่ปฏิบัติงานเศรษฐกิจอยู่ในแขนงต่างๆ ทั้งในเมืองและชนบท อันได้แก่ วิศวกร นายช่าง สถาปนิก นักวิทยาศาสตร์ พนักงานตามสำนักงานต่าง ๆ พ่อค้าย่อย และผู้ประกอบการอาชีพอิสระอื่น ๆ เช่น แพทย์ ทนายความ นักบัญชี นักประพันธ์ นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักดนตรี ตลอดจนข้าราชการ ชนชั้นกลางนั้นอาจจะเรียกได้ว่าเป็นพวกปัญญาชน มีความไวต่อความรู้สึกทางเศรษฐกิจการเมือง และความเปลี่ยนแปลงอย่างใหม่ ๆ ของสถานการณ์โลก ตลอดจน ความรักชาติอย่างรุนแรง ชนชั้นนี้จึงอาจจะถูกปลุกให้ตื่นตัวได้ง่าย และอาจเป็นผู้ริเริ่มใน การเคลื่อนไหวที่มีลักษณะ ก้าวหน้า และในการชุมนุมประท้วงนั้น ข้อเสนอที่ออกมานั้นอาจจะระบุว่า การต่อสู้ครั้งนี้ เป็นการต่อสู้ของชนชั้นกลางในทุกสาขาอาชีพ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเอกชน โดยนักธุรกิจ ชนชั้นกลางรุ่นใหม่นับว่า 30 - 39 ปีนั้น มีความก้าวหน้ามากในปัจจุบันเนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์ทางธุรกิจกับต่างประเทศในช่วงหลายปีมานี้มีอยู่สูง และข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านระบบเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยทำให้มีความคิดอ่านที่กว้างไกลขึ้น ¹

ชนชั้นกลาง (middle-class) เป็นชนชั้นที่มีความสำคัญ ต่อระบบการเมืองการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง นักปรัชญาการเมือง คนสำคัญ

¹ "จดจารึกประวัติศาสตร์ ม็อบ รมบาย," กรุงเทพธุรกิจสุดสัปดาห์ 16

Aristotle ได้กล่าวไว้ว่าระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีความมั่นคง ถ้ามีชนชั้นกลางจำนวนมาก เพราะชนชั้นกลางเป็นชนชั้นที่มีความมั่นคง ยอมรับคุณประโยชน์แห่งอำนาจ ระหว่างคนมั่งคั่งและคนจน อริสโตเติล เห็นว่าทั้งคนจนและคนมั่งคั่งนั้นมีทั้งปริมาณและคุณภาพด้วยกันทั้งนั้น คนมั่งคั่งมีปริมาณ(จำนวน) น้อยแต่คุณภาพหรืออิทธิพลทางการเมืองมาก เพราะอิทธิพลเกิดจากคุณค่าของตระกูลความมั่งคั่งในทรัพย์สินฐานะทางสังคมและการศึกษาดี ส่วนคนจนนั้นมีจำนวนมากแต่มีศักยภาพหรืออิทธิพลน้อย เพื่อประโยชน์ในการสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมือง รัฐธรรมนูญของรัฐ ควรจะมีคนทั้งสองกลุ่ม และสร้างสมดุลของคนทั้งสองกลุ่ม ชนชั้นกลางมีฐานะการกินคืออยู่ดีพอสมควร หลักการจึงมีการเคารพกฎหมายดีกว่าคนมั่งมี ซึ่งมีแต่ความละมอม คอยหลบหลีกการปฏิบัติตามกฎหมายอยู่เรื่อยไป ส่วนคนจนนั้นโดยฐานะทำให้ไม่สนใจกฎหมายหรือสนใจก็น้อย รัฐบาลรูปใดที่พยายามปฏิบัติตามแนวนโยบายนี้เป็นรัฐบาลที่มั่นคงและยั่งยืนได้ดี รัฐบาลรูปนี้เป็นรูปผสมและประนีประนอมระหว่างประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ระบอบประชาธิปไตยจะมีความมั่นคงและสมบูรณ์แบบถ้ามีชนชั้นกลางมาก ๆ ²

สำหรับทฤษฎีของ คาร์ล มาร์กซ์ ได้แบ่งชนชั้นกลางตามหลักความสัมพันธ์ของการผลิต ชนชั้นกลางของ คาร์ล มาร์กซ์คือ นายทุน capitalist หรือ bourgeoisie และนายทุนขนาดย่อม (petty bourgeoisie) และเจ้าของที่ดิน (Landowner) ชนชั้นกลางของ คาร์ล มาร์กซ์ นั้นมีบทบาทในการปฏิบัติสังคมศักดินา ซึ่ง ต่อจาก สังคมศักดินา คือ สังคมนายทุนหรือสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งชนชั้นกรรมาชีพจะเป็นผู้ทำการปฏิบัติ ³

² เดชชาติ วงษ์เชษฐ, ทฤษฎีการเมืองและสังคม (กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์, 2524), หน้า 62.

³ คาร์ล มาร์กซ์ ได้วิเคราะห์ ประวัติศาสตร์ของสังคมที่ผ่านมาทุกวันนี้ เน้นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ชนชั้นของ คาร์ล มาร์กซ์ แบ่งออกเป็น 6 ชนชั้นคือ

1. ผู้ปกครอง (ruler) : ได้แก่ผู้ที่ส่วนในการปกครองสังคม พวกนี้ว่าอาจจะไม่ได้เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต แต่ความสำคัญอยู่ที่การเป็นผู้ควบคุมและกา

สมมุติฐานข้อสอง ที่กล่าวว่า ความขัดแย้งและความรุนแรงในเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม 2535 นั้น มีส่วนเสริมสร้างการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน

เหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม 2535 เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีชนชั้นกลางและนักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมกระบวนกรมากที่สุด จนทำให้เห็นเด่นชัด และเป็นคุณลักษณะพิเศษประการหนึ่งของเหตุการณ์นี้ คือ สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำเป็นตัวผลักดันให้นักธุรกิจและชนชั้นกลางเข้ามามีส่วนร่วม

ประการแรก เหตุการณ์พฤษภาคมมิใช่เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองครั้ง

หนดนโยบายในการผลิต

2. นายทุน (capitalist หรือ bourgeoisie) : คือผู้ที่เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต คุมอำนาจทางเศรษฐกิจของสังคม

3. นายทุนขนาดย่อม (petty bourgeoisie) : หมายถึงพวกเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก ๆ เช่น เจ้าของร้านค้า พวกนี้มาได้เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต ในการประกอบธุรกิจเขาอาจจ้างคนงานหรือกรรมกรจำนวนไม่มากนักให้ทำงานให้เขา

4. เจ้าของที่ดิน (landowner) : คือพวกที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินผืนใหญ่คนจนไม่อาจจะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ด้วยตนเองได้ ต้องจ้างคนงานหรือชาวนาให้ทำงานเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้เขา

5. กรรมกรชีพ (proletariat) : คือชนชั้นที่ไม่มีเครื่องมือการผลิตเป็นของตนเองจึงจำเป็นต้องขายแรงงานตนเองเพื่อความอยู่รอดทุกอย่างที่ได้รับราคามันเป็นธรรม

6. ชาวไร่ชาวนา (peasant) : ได้แก่เจ้าของที่ทำกินขนาดเล็กที่สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้พอยังชีพเท่านั้น รวมทั้งพวกที่ไม่มีที่ดินต้องรับจ้างทำงานในที่ของพวกเจ้าของที่ดิน ดูรายละเอียดจาก สุขุม นวลสกุล, ทฤษฎีการเมืองแห่งนวสมัย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517), หน้า 90-91. และ กุหลาบ สายประดิษฐ์, ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสต์ (กรุงเทพมหานคร : แนวร่วมนักศึกษาแห่งประเทศไทย, 2526), หน้า 10-25 และ 81-89.

แรก ในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยทั้งระบบ⁴ ชนชั้นกลาง
 ได้รับความเดือดร้อนจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงการปิดอำนาจของคณะรักษาความสงบ
 ร้อยแห่งชาติ โดยเมื่อ พ.ศ. 2531-2533 นั้นสภาพเศรษฐกิจของไทยมีอัตราเจริญก้าวหน้า
 สูงสุด ประมาณร้อยละ 11.2 แต่ภายหลังจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ทำ
 การรัฐประหารคณะรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534
 นั้นสภาพเศรษฐกิจตกต่ำต่อเนื่องกันอย่างรุนแรงอัตราความเจริญเติบโตทางระบบเศรษฐกิจ
 ไทยได้ลดลงอย่างรวดเร็ว เหลือประมาณร้อยละ 7.5-7.6⁵ การลดลงดังกล่าวนี้เป็น
 ผลกระทบโดยตรงต่อ ชนชั้นกลางที่ได้รับผลประโยชน์มากมายจากการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ
 ในช่วงสมัยรัฐบาลพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งธุรกิจด้านที่ดินและการก่อสร้าง ธุรกิจ
 ทางด้านอุตสาหกรรม การส่งออก รวมทั้งธุรกิจประเภทอื่น ๆ มีความเจริญสูงสุดขณะที่มีการ
 รัฐประหารขึ้นมาอย่างกระทันหัน ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศหยุดชะงัก ชนชั้นกลางมี
 ความรู้สึกว่าวุ่นวาย ถูกริดลอนโดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติอย่างมาก ที่ไม่มี
 เหตุผลอันสมควร เพียงพอที่ทำการรัฐประหารการศึกษาและการพัฒนาในช่วง 2-3 ทศวรรษ
 ที่ผ่านมา ได้สร้างชนชั้นกลางขยายตัวขึ้นมา คนเหล่านี้อาจเป็นนักวิชาการ เป็นแพทย์ ครู
 ข้าราชการ นักธุรกิจ นักพัฒนาองค์กรเอกชน เป็นนักข่าว ฯลฯ คนเหล่านี้มีความรู้ มี
 รายได้ มีการบริหารจัดการ มีข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสาร มีเครือข่ายทั้งในประเทศ
 และต่างประเทศ มีความตื่นตัวเพื่อประชาธิปไตย และมีสถานภาพในสังคมงานชนชั้นกลาง
 ที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งคุณสมบัติดังกล่าว เป็นพลังทางศีลธรรมใหม่ พลังประเภทนี้มีส่วนสำคัญใน
 การต่อสู้ นอกจากนั้นชนชั้นกลางยังมีการต่อต้านนักการเมืองที่คอร์รัปชันด้วย

⁴ บุญเลิศ ช่างใหญ่, "สัมภพณ์ ชีรยุทธ บุญมี วิเคราะห์ พฤษภาทมิฬ," มติชน
สุดสัปดาห์ 21 (มิถุนายน 2535): 55-56.

⁵ วิจิตร สุพินิจ, "สรุปภาวะการเงินอาการยังไม่มาเป็นห่วง," สยามรัฐฉบับ
สรุปภาวะเศรษฐกิจ 20 (ธันวาคม 2535): 55-56.

เมื่อเป็นดังนี้ เหตุการณ์ ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองใน เดือน พฤษภาคม 2535 " พฤษภาทมิฬ " จะก่อผลกระทบทางเศรษฐกิจระยะยาวที่อาจส่งผลกระทบต่อ ช่วงเวลา 4 ถึง 5 ปี ข้างหน้า นั้นเท่ากับว่าเศรษฐกิจไทยที่กำลังดำเนินมาได้ดีพอสมควร จะเกิดปัญหา ฐานะการแข่งขันระหว่างประเทศและความเป็นศูนย์กลางด้านการผลิตและการ ลงทุนจะลดลงไปอย่างมาก⁶

ประการที่สอง คือ บทบาทและการเติบโตของคนชั้นกลางและนักธุรกิจ ซึ่งได้ ก้าวเข้ามามีส่วนในการเมืองบางระดับ ตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือเมื่อ 19 ปีที่ผ่านมาและเป็นก้าวออกมาอย่างที่ไม่มียุคจะหยุดยั้งได้ การเข้ามามีส่วนร่วมทาง การเมืองของคนชั้นกลางนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทิศทางหรือแนว ทางการบริหารประเทศของรัฐบาลนั้น ส่วนที่หลักคั่นอย่างสำคัญต่อนโยบายและการบริหาร และผลกระทบนั้นกลุ่มคนชั้นกลางมีบทบาทและความผูกพันอย่างสูง เพียงจะเป็นรองก็คือระบบ ราชการที่มีมาแต่ดั้งเดิมเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในช่วงระยะหลังนั้น คนชั้น กลางมีส่วนสำคัญมาโดยตลอด การเปลี่ยนแปลงเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 นั้น สิ่งที่ตามมาคือ การปลุกคั่นชีวิตการเมืองไทยให้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ นั่นคือการเปลี่ยนรูปแบบ การเมืองของอภิสิทธิ์ชนมาสู่ยุคของการเมืองมวลชน ซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมือง กลุ่ม ผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น กรรมกร ชาวนา นิสิตนักศึกษาและรวมทั้งคนชั้นกลางและนักธุรกิจ ด้วย ถึงแม้ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คนชั้นกลางและนักธุรกิจจะยังคงแสดง ลักษณะเฉพาะตัวของตน คือกลับมาเป็น ปฏิปักษ์กับการเมืองมวลชน ที่นำโดยขบวนการ นักศึกษาและเข้าข้างโดยไม่ตั้งใจกับขบวนการฝ่ายขวา (extreme rightist) ในกรณี 6 ตุลาคม 2519 ถึงกระนั้นก็ตามการเมือง มวลชนที่มีคนชั้นกลางและนักธุรกิจก็เป็นรูปแบบ การเมืองไทยต่อไป และสัมฤทธิ์ผลอีกครั้งหนึ่ง

---

⁶ ติรณ พงศ์เมฆวัฒน์, " พฤษภาทมิฬวิปโยคและผลกระทบต่อ เศรษฐกิจไทยใน อนาคต," กรุงเทพธุรกิจ 21 (มิถุนายน 2535): 6.

เมื่อถูกกระตุ้นด้วยเหตุการณ์ " พฤษภาทมิฬ " หรืออีก 19 ปีต่อมา ⁷

การที่ คนชั้นกลางและนักธุรกิจ ได้เห็นเค้าเงื่อนของการกลับไปสู่การเมือง อภิสิทธิ์ชนในยุคก่อน 14 ตุลาคม 2516 ตั้งแต่ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2534 แล้วแม้ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งนั้นจะมีรัฐบาลพลเรือน ที่นำโดยนาย อานันท์ ปันยารชุน เข้ามาบริหารประเทศและมี นโยบายทางเศรษฐกิจที่ ตอบสนองอย่างดีต่อคนชั้นกลางและนักธุรกิจ แต่ทว่าการดำเนินการทางการเมืองต่างๆ ในช่วงเวลาพิเศษที่ควบคู่กันนั้นเช่น การร่างรัฐธรรมนูญที่หักล้างเปิดโอกาสให้คนกลางหรือ คนที่ไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองเป็นนายกรัฐมนตรีได้ ⁸การดำเนินการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่ให้มี ฐานเสียงสนับสนุนรัฐบาลจากวุฒิสมาชิกการมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองใหญ่ บางพรรคเช่น พรรคสามัคคีธรรม พรรคชาติไทย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภายในกองทัพ ที่มีการควบคุมกำลังสำคัญ ๆ โดยรุ่นพวกห้องและญาติพี่น้องล้วนแต่ เป็นเครื่องป้องกันถึงการกลับไปสู่การเมืองในระบอบอภิสิทธิ์ชนเช่นในอดีต และกระตุ้นให้ คนชั้นกลางและนักธุรกิจออกมา คัดค้าน ซึ่งในที่สุดมีการก้าวสู่ " มิติใหม่ " ของการแสดงออกทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ไม่ได้ ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังที่นักธุรกิจและคนชั้นกลางคาดหวัง ⁹ แต่ เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางตรงกันข้ามและกลับไป ณ ที่เดิมก่อน 14 ตุลาคม 2516 นั่นคือ การเมืองของอภิสิทธิ์ชน ดังนั้นการแสดงออกทางการเมืองในการประชุม ประท้วง เมื่อ เดือน พฤษภาคม 2535 สามารถจัดกลุ่มคนชั้นกลางที่เข้ามาประท้วงออกได้ 4 กลุ่มคือ

⁷ เสน่ห์ จามริก, " การเมืองไทยกับปฎิวัติ ตุลาคม, " วารสารธรรมศาสตร์ 5(พฤษภาคม 2517): 160-180.

⁸ สมคิด เลิศไพฑูรย์, " การสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารด้วยการบัญญัติ เรื่องวุฒิสภาไว้ในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ, " วิเคราะห์ก้าพิศ รัฐธรรมนูญ 2534 จุลสารไทยคดีศึกษา 1(ธันวาคม 2534): 19-26.

⁹ นิธิ เอียวศรีวงศ์, " คนหน้าใหม่ในชนชั้นทางอำนาจ, " มติชน (6 มิถุนายน 2535) : 8.

กลุ่มดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ในหัวข้อการประท้วงของพลตรี จาตรอง ศรีเมือง

โดยลักษณะของกลุ่มชนชั้นกลางที่ร่วมชุมนุมประท้วงนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้จำแนกลักษณะของกลุ่มชนชั้นกลาง ที่เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองในเหตุการณ์เดือน พฤษภาคม 2535 มีลักษณะดังนี้¹⁰

1. เป็นกลุ่มชนที่มีเวลาทำการแน่นอน เวลากลางวันและเวลาเช้าจะกลับที่พักทำกิจธุระส่วนตัว เวลาบ่ายและค่ำจะมาร่วมชุมนุมแล้วแต่ว่าเป็นวันทำงานหรือไม่
2. ถึงเวลากินก็กินเป็นเวลาแต่ไม่มีการหนีไปไหน
3. เป็นกลุ่มชนประท้วงที่แต่งตัวเรียบร้อยที่สุด สาว ๆ แต่งชุดทำงาน แต่งหน้าทาปากปกติ สร้างสีสัน ให้คนมาร่วมลี้ภัย ท่าที่ประเทศไทยมีการชุมนุมประท้วงมา
4. เป็นกลุ่มชนประท้วงที่เป็นระเบียบที่สุด แม้การนัดที่ขาดการวางแผนและการเตรียมการอย่างไม่น่าให้อภัย
5. เป็นกลุ่มชนประท้วงที่มีการเขียน วิจารณ์โฆษกเวทีและผู้ชุมนุมมากที่สุด รวมทั้งขอใบการพูดที่สุภาพ
6. เป็นกลุ่มชนประท้วงที่ไฮเทคที่สุด ขณะที่นั่งฟังการอภิปรายผู้ร่วมประท้วงสามารถโทรศัพท์ตรวจสอบสถานการณ์ได้ตลอดเวลาจากโทรศัพท์มือถือและชาวคอเบวาท
7. เรียกว่าเป็นกลุ่มชนประท้วงจากรถเก๋ง วันที่มีการย้ายกลุ่มชนประท้วงนอกจากการเดินเท้าแล้ว กลุ่มชนประท้วงประมาณ 10% ขึ้นรถเก๋งไปสนามหลวง ด้วยการเอื้อเฟื้อของเจ้าของรถที่เข้ามาชุมนุมด้วย

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยและบริษัท บริการข้อมูลผู้จัดการ(Manager information services co.,ltd) พบว่า

อายุผู้ชุมนุมอยู่ในช่วง 20-29 ปีมากที่สุด ถึง 42.4 % รองลงมาคือ ช่วงอายุ 30-39 ปี 35.2% อายุ 40-49 ปี 12.6 % อายุ 50 ปีขึ้นไป 5.7 % ที่เหลือเป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี อีก 2.8 % ไม่ระบุ 1.3 %

การศึกษาพบว่า เป็นผู้จบการศึกษาปริญญาตรีสูงถึง 52.5 % สูงกว่า

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

ปริญญาตรี 13.5 %และอีก 30.6 % จบการศึกษาระดับอื่น ๆ ไม่ระบุ 3.2 %

ด้านรายได้ 27.6 % มีรายได้ระหว่าง 10,000 - 19,000 บาท 31.7% อยู่ระหว่าง 5,000-9,900 บาท 15.3 % ระหว่าง 20,000-50,000 บาท 14.2 % รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทและ5.5 % มีรายได้สูงกว่า 50,000 บาท ไม่ระบุ 5.7 %

ด้านอาชีพปรากฏว่า เป็นผู้ทำงานเอกชนมากที่สุด 47.1 % รองลงมา เป็นงานราชการ 12.9 % เป็นผู้ประกอบการ 12.6% เป็นนักเรียนนักศึกษา 8.8 % งานรัฐวิสาหกิจ 6.8 % และอาชีพอื่น ๆอีก 9.9 % ไม่ระบุ 1.9 %

ด้านสาขาอาชีพมีดังนี้ การตลาด 11.7 % การเงิน/การธนาคาร 10.1% อุตสาหกรรม 8.6 % การศึกษา 7.7% อสังหาริมทรัพย์ 6.5 % นักกฎหมาย 5.9 % คอมพิวเตอร์ 4.6% วิทยา/ประชาสัมพันธ์ 3.9 % บริหารรัฐกิจ 3.2 % การนำเข้า-ส่งออก 3.2 % ประกัน 1.8 % เกษตรกรรม 1.4 % อื่น ๆ 25.0 % ไม่ระบุ 6.5 %

เมื่อประมวลภาพรวมลักษณะทางสังคมของผู้ชุมนุมเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2535 นั้นพบว่า มีจำนวนถึง 40 % มีอายุระหว่าง 30-50 ปีและกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าตนเองมีรายได้เกิน 10,000 บาท/เดือน ย่อมแสดงว่าลักษณะของผู้ร่วมชุมนุมมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับพัฒนาการของสังคมไทย กล่าวคือความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในช่วง 30-40 ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดการแผ่ขยายของชนชั้นกลางอย่างรวดเร็วกลุ่มนี้ในทุกประเทศจะเหมือนกัน คือ เป็นผู้สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยจนอาจกล่าวได้ว่า ชนชั้นกลางคือกระดูกสันหลังของประชาธิปไตย เช่นในประเทศอังกฤษก่อนที่เศรษฐกิจของประเทศจะเจริญก้าวหน้าชนชั้นกลางก็ต้องต่อสู้กับกลุ่มที่มีแนวคิดอนุรักษ์และไม่เข้าใจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ชนชั้นปกครองที่มีอำนาจอย่างแท้จริงมักจะเป็น "กลุ่มทหาร "มากกว่า " กลุ่มขุนนาง " ดังนั้น ชนชั้นกลางจึงมักจะขัดแย้งกับกลุ่มทหาร เศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วนั้นโดยเนื้อแท้แล้วเป็นเรื่องที่อาศัยกฎเกณฑ์มากกว่าตัวบุคคล ดังนั้นชนชั้นกลางที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจดี จึงต้องการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ที่ " โปร่งใส " และ " ยุติธรรม " ลักษณะที่ ยึดถือตัวบุคคลจึงมีน้อย

ประกอบกับ การได้ติดต่อสัมพันธ์กับธุรกิจต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา และมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยได้ทำให้ชนชั้นกลางก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วกว่าชนชั้นอื่นโดยเฉพาะชนชั้นปกครองที่เป็นกลุ่มทหารตามไม่ทัน ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งการเรียกร้องให้รัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตยและให้พลเอก สุจินดา คราประยูร ลาออกก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของประเด็นความขัดแย้ง นอกจากนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า ชนชั้นกลางภายในเมืองมีความแตกต่างจากชาวชนบทเนื่องจากชาวชนบทในต่างจังหวัดนั้นพึ่งพาระบบ อุปถัมภ์พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับชาวชนบทจึงมีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่าชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเลือกพรรคมากกว่าตัวบุคคลในขณะที่ชาวชนบทจะให้ความสำคัญในตัวบุคคลมากกว่า ลักษณะของการพึ่งพา ระบบอุปถัมภ์เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่อย่างยาวนานในสังคมไทย จึงเป็นไปได้ว่าจะทำให้คนส่วนหนึ่งมองการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่ง ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ของชนชั้นกลาง เป็นเรื่องของการ ก่อความวุ่นวายทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการชุมนุมประท้วง จะต้องเกิดขึ้นในทุกสังคม การชุมนุมประท้วง เป็นเรื่องธรรมดาในระบอบประชาธิปไตย

การต่อสู้ตลอดช่วงที่ผ่านมา นั้น ไม่เพียงแต่มีการเข้าร่วมโดยตรง ในการประชุมประท้วงเท่านั้น นักธุรกิจจำนวนมากซึ่งยังมีกล้าที่จะออกหน้าโดยตรงก็ยังสามารถสนับสนุนอยู่เบื้องหลังด้วย กล่าวคือ ำให้กับที่ชุมนุมในการซื้อหาเสบียงอาหารมาบริการผู้ประท้วง ำให้การสนับสนุนด้านข่าวสารด้วยการเผยแพร่ใบปลิว แฉลงการณ์ การเรียกร้องต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุติดตามตัวหรือเครื่องโทรสาร เป็นต้น

ไม่เพียงเท่านั้นยังมีการรวมตัวเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มนักธุรกิจเพื่อประชาธิปไตย กลุ่มนักลงทุนเพื่อประชาธิปไตย ออกโรงแฉลงการณ์สนับสนุนการต่อสู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการล่ารายชื่อ ประชามติจากนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เรียกร้องให้ พล.อ.สุจินดาฯ ลาออกเสีย ¹¹

...นักธุรกิจหลายรายได้มีการติดต่อและพูดคุยกัน และพร้อมใจกันเปิดบริษัท ไปจนกว่า เหตุการณ์จะเรียบร้อยทั้งในย่านสีลม อโศก สุรวงศ์ สุขุมวิท เป็นการ"ประท้วงเงียบ"

11 "นักธุรกิจรุ่นใหม่มุ่งลงขันสร้างชาติ," หลัก 12 (มิถุนายน 2535): 26-27.

ต่อการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรมของรัฐบาล นายแบงก์คนหนึ่งกล่าวกับ " ชาวพิเศษ " ด้วยอารมณ์ขุ่นมัวว่า " เขาคงปกครองได้แต่เมืองร้างเท่านั้น ปกครองได้ปกครองไป เศรษฐกิจพังสั๊กอย่าง จะบริหารไปได้นานแค่ไหน... 12

ถ้าจะมองในทางเศรษฐกิจแล้ว ผู้ชุมนุมส่วนใหญ่ที่มาร่วมกันแสดงพลังในความคิดเห็นทางการเมืองนั้นเป็นผู้ย่านวัยแรงงาน ซึ่งทำงานโดยวิชาชีพแรงงานสมอง ซึ่งผู้ชุมนุมเหล่านี้เป็น พลังจากหน่วยธุรกิจพร้อมทั้งผู้สนับสนุนในวงการธุรกิจด้วยกันที่มีได้มาร่วมชุมนุม แต่เป็นแนวร่วมของการประท้วงครั้งนี้ ซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติที่สำคัญส่วนหนึ่งในการที่ร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจของชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากภาวะวิกฤตทางการเมือง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้วิเคราะห์ไว้ดังนี้

...ทำให้ขวัญและกำลังใจของประชาชนโดยทั่วไปตกต่ำ ประเด็นนี้สำคัญที่สุด เพราะเหตุว่า ความสำเร็จต่าง ๆ ที่เศรษฐกิจไทยสามารถพัฒนามาถึงระดับปัจจุบันนี้ได้ส่วนใหญ่แล้วขึ้นอยู่กับความสามารถ ความสร้างสรรค์และความขยันหมั่นเพียรของประชาชนคนไทยโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งแต่ละคนก็มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติ โดยทำหน้าที่การทำงานของตนอย่างดี เศรษฐกิจและสังคมไทย คงไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน ถ้าความสามารถและความสร้างสรรค์ต่าง ๆ ของประชาชนกลับถูกนำมาใช้ เพื่อหาแนวทางประท้วงและต่อต้านทางด้านการเมืองอย่างต่อเนื่อง แทนที่จะใช้หน้าที่การทำงานของตนซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศต่อไป... 13

ผลจากเหตุการณ์พฤษภาคมนี้ นักธุรกิจรุ่นใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาประเทศมานานนี้ได้ตระหนักดีว่าหากเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดี โดยเป็นผลจากการเมืองที่ดีแล้ว ธุรกิจของพวกตนก็จะดีตามเป็นลูกโซ่ไปด้วย ในขณะที่หากดำเนินไปแบบรูปเก่า คือ หวังในการเมืองเข้ามาปกป้องหรือเกื้อกูลแต่ธุรกิจเฉพาะของตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงว่า การเมืองนั้นจะดีหรือเลวอย่างไร หากการเมืองเลวก็จะเป็นทำลายเศรษฐกิจส่วนรวม ซึ่งยากที่จะ

12 อนุสรณ์ ศิริชาติ, " นักธุรกิจเหลืออดกระโดดเสียผลตั้งพรรค," ชาวพิเศษ 15(มิถุนายน 2535): 39-40.

13 กรุงเทพธุรกิจ (2 มิถุนายน 2535) : 1.

ทำให้ธุรกิจของตัวเองเติบโตอย่างมั่นคงแท้จริงได้ 14

ปรากฏการณ์นี้เห็นได้จากการอภิปรายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่ตัวแทนจากกลุ่มธุรกิจใหญ่แห่งหนึ่งได้บอกกับผู้เข้าร่วมฟังการอภิปรายในวันนั้นว่า ขณะนี้ กลุ่มนักธุรกิจใหม่มีความสนใจทางประชาธิปไตยมากขึ้นแล้ว และหันจากระบบอุปถัมภ์ขึ้นมา ที่สำคัญคือกลุ่มธุรกิจเหล่านี้มีกำลังเงินที่พร้อมจะสนับสนุนการต่อสู้ เพื่อให้ได้แนวทางประชาธิปไตยมาด้วย 15

ผลจากเหตุการณ์ใน เดือนพฤษภาคมนี้ ได้มีนักธุรกิจได้รวมกลุ่มกันเพื่อที่จะสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ที่กำลังโด่งดังอยู่ทุกวันนี้ มี 3 กลุ่มใหญ่ที่เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้น เป็นลำดับ ดังนี้ 16

กลุ่มแรก "ชมรมนักธุรกิจเพื่อประชาธิปไตย" เป็นการรวมตัวของนักธุรกิจรุ่นใหม่ ที่เติบโตจากอดีต ผู้นำนักศึกษามัธยม 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ประมาณ 30 คน แกนนำของกลุ่มที่สำคัญคือ นายประสาร มฤคพิทักษ์ เป็นประธานชมรม นายพิเชียร อานาจวรประเสริฐ กรรมการผู้จัดการบางกอกกอล์ฟเซอร์วิส, นางธิดา ถาวรเศรษฐภรรยา นายแพทย์เหวง โตจิราการ แกนนำสมาพันธ์ประชาธิปไตย

นักธุรกิจรุ่นใหม่นี้ได้ร่างข้อบังคับของชมรมเรียบร้อยขึ้นมาเสร็จสรรพพร้อมเปิดรับสมาชิกเป็นการทั่วไป โดยเสียค่าสมาชิกปีละ 1,000 บาท ในช่วงที่ผ่านมา มีบทบาทในการเคลื่อนไหวออกแถลงการณ์คัดค้านเผด็จการมาตลอด

กลุ่มที่สอง ริเริ่มจัดตั้งโดย สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทยที่แยกย้ายกันมาในแวดวงธุรกิจและราชการ โดยมี นายประยูร เถลิงศรี ผู้อำนวยการบริหารสภาหอการค้า

14 "พลังธุรกิจรุ่นใหม่ชนธุรกิจการเมืองนี้เอา," หลักไท 12(มิถุนายน 2535) : 16 - 20.

15 "เปรียบเทียบกับนักธุรกิจใจถึงแน่หรือ กับการ เล่นการเมือง," แนวหน้า (22 มิถุนายน 2535): 9.

16 "กลุ่มนักธุรกิจ บชต.จัดอันดับ "สส.มาร"ใครเลวมาก-เลวน้อย," มติชน (21 มิถุนายน 2535): 1,24.

ดร. เอี่ยม ฉายางาม อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นายจันทวงศ์ กุมลย์วิสัย อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์, ดร. วีรศักดิ์ อภาภักดิ์ รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารทหารไทย, นายบุญเติบโต ต้นตระกูลจากบริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์, นางวันเพ็ญ จันทร์วิโรจน์ และนายปรีดา เทียวสุวรรณ กรรมการผู้จัดการบริษัท แพรนต้า จิวเวลรี่

กลุ่มที่สาม เป็นการรวมตัวของนักธุรกิจ ระดับนายธนาคารและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่ส่วนใหญเป็นผู้ถือหุ้นและสมาชิกของบริษัท บีเอ็มเอส (บีเอสเอ็นเอส เมเนจเม้นต์ เซอร์วิส) ที่พร้อมจะลงขันกันดำเนินกิจกรรมทางการเมือง แกนนำที่สำคัญ คือ นายอากร สุนทรตระกูล เจ้าของโรงแรมอิมพีเรียล

โดยได้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มอาสาพัฒนาการเมือง โดยนายโอฟาร์ ชัยประวัติ เป็นแกนนำ
2. กลุ่มเพลินจิต 35 โดยมีนายไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม ผู้อำนวยการสถาบันจัดการพัฒนาชนบท มูลนิธิบูรณะชนบทเป็นแกนนำ กลุ่มนี้ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1. รณรงค์และส่งเสริมประชาธิปไตย
2. เป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ
3. ทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มที่มีเป้าหมายการทำงานที่สอดคล้องกันบนทางเดียวกัน และ

4. สนับสนุนการทำงานของกลุ่มที่มีความคิดส่งเสริมประชาธิปไตย พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือ ซึ่งกลุ่มนี้ได้ทำงานเพื่อจะผลิตสื่อ เพื่อรณรงค์ประชาธิปไตยแล้ว¹⁷

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าผลจาก เหตุการณ์พฤษภาคมนี้ นักธุรกิจรุ่นใหม่นำในระดับบริหาร ซึ่งเป็นหัวใจของกิจการต่าง ๆ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการ พัฒนาระบบเศรษฐกิจของไทย ¹⁸ ได้ออกมาแสดงบทบาททางการเมืองในขณะนั้น อาจจะกล่าวได้ว่า

¹⁷ แนวหน้า (26 มิถุนายน 2535) :10.

¹⁸ แนวหน้า (1 กรกฎาคม 2535) :12.

เป็นการสานต่อบทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางจากภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ¹⁹ที่ได้แสดงออกทางการเมืองในช่วงเดือนพฤษภาคมนี้ เพื่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศ อันจะทำให้ประชาชนทั่วประเทศมีความอยู่ดีกินดี ดังเช่นอารยประเทศ

นอกจากนี้การทำให้ชนบทก้าวหน้าและก้าวทันความนึกคิดของชนชั้นกลางรวมไปถึงเข้าใจโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ก็ต้องอาศัยวิธีการให้การศึกษ พัฒนาการศึกษาในชนบทขนาดใหญ่ ทั้งยังต้องมีการสนับสนุนชาวชนบทานเรื่อง เศรษฐกิจ เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งสำหรับการประท้วงที่กล่าวมาแล้วของชนชั้นกลางนั้นถือได้ว่าเป็นการให้การศึกษาดูทางการเมืองแก่คนต่างจังหวัดได้เป็นอย่างดี

โดยสาเหตุที่สังคมไทยส่วนมากโดยเฉพาะในชนบทยังมีลักษณะ เกี่ยวพันกับระบบอุปถัมภ์ ก็เพราะว่าเท่าที่ผ่านมารัฐไม่ได้ช่วยเหลือชาวชนบทเท่าที่ควรและถึงแม้ชนชั้นกลางกระทั่งเศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญก้าวหน้าไปก็จริงอยู่ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าธุรกิจขนาดใหญ่ยังไม่รับผิดชอบต่อสังคมเท่าที่ควร

หลังการตื่นตัวของประชาชนในครั้งนั้น นอกจากภาพรวมลักษณะทางสังคมของผู้ชุมนุมดังที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น ประชาชนที่มาชนชั้นกลาง ก็มีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นอย่างสูงเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ประชาชนส่วนใหญ่นำที่ได้รับ ข้อมูลจากสื่อสารมวลชนต่างๆ สามารถแยกแยะได้ว่าข้อมูลข่าวสารใดเป็นความจริงการพยายามบิดกั้นข่าวสารโดยการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในเหตุการณ์ดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ สื่อวิทยุโทรทัศน์ของรัฐ ซึ่งออกประกาศข่าวด่วนพิเศษจาก กองกำลังรักษาพระนครฝ่ายหนึ่ง และหนังสือพิมพ์ที่พยายามที่จะเสนอข่าวสารตามความจริงเท่าที่จะทำได้ เป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างสื่อสารมวลชน 2 กลุ่ม เปรียบเสมือนหนึ่งสื่อได้กลายมาเป็นตัวแทนของการต่อสู้ในความขัดแย้งครั้งนี้ มีผลอย่างสำคัญต่อสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชน เพราะไม่มีการเปิดให้เสนอข่าวสารอย่างรอบด้าน อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นำได้แสดงให้เห็นแล้วว่ามีความปรารถนาจะได้รับข่าวสารที่เป็นจริงและได้พยายามสร้าง ระบบการสื่อสารเครือข่ายย่อยขึ้นมาอย่างมากมายเพื่อตรวจสอบข้อมูล การล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเท่ากับเป็นการปลุกเร้าให้ประชาชน ขาดความเชื่อถือและยอมรับใน

รัฐบาลมากขึ้น การพยายามตรวจสอบและ ข่าวลือซึ่งปรากฏทั่วไปกลับได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมากขึ้นทำให้ ฝ่ายรัฐบาลต้องเป็นฝ่ายไปแก้ข่าว อันเป็นการแสดงออกถึงประชาชนมีความตื่นตัวและไม่เลื่อมใสหรือเชื่อถือในรัฐบาล การวิพากษ์วิจารณ์การจับขังนิโทษ ซึ่งต่างจากในยุคสมัยก่อน ๆ การศึกษาทั้งจากประสบการณ์ในชีวิตจริงของประชาชน ที่ได้เห็นเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสมัย 14 ตุลาคม 2516, สมัยเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มิห่างไกล การได้รับข่าวสารอย่างเปิดกว้างในยุคประชาธิปไตย ได้สร้างเสริมความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ทางประสบการณ์ทางสังคมมากยิ่งขึ้นกว่าการได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาเสียอีกซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนได้เปลี่ยนไปอย่างมาก การศึกษาที่เคยเชื่อกันว่าคนไทยส่วนใหญ่มี วัฒนธรรมทางการเมืองทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการผสมผสานกันอยู่ ตัวแปรที่สำคัญคือความรู้ความเข้าใจต่อวิถีชีวิตในระบบประชาธิปไตย การพยายามละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเท่ากับ การพยายามนำแนวทางอำนาจนิยมกลับมาอีกซึ่งทำให้ประชาชนทั่วไปไม่เฉพาะชนชั้นกลางสนับสนุนและเข้าร่วมต่อสู้เรียกร้องถึงแม้ว่าผลที่ตามมาหลังจากนั้นอาจจะมีผลกระทบต่อชีวิตของเขาเลย

การที่สังคมไทยมีโครงสร้างสำคัญที่ตั้งอยู่บนลักษณะที่เรียกว่า "อิสระตามสบาย" (individualism) ผสมกับ "ลักษณะที่ต้องมีลำดับฐานะในสังคม" (hierarchical structure) หรือลักษณะ "การเคารพอำนาจแบบยอมรับอำนาจ" ซึ่งทำให้คนไทยมีลักษณะที่รวมกันเป็นองค์การหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมไม่ติด ซึ่งภาพสะท้อนที่สำคัญคือความล้มเหลวของพรรคการเมืองไทย ซึ่งเกิดจากพื้นฐานลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ร่วมกับทัศนคติทางการเมืองของคนไทยที่มีลักษณะ "หลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง" โดยมองความขัดแย้งในแง่เดียวคือ เป็นสิ่งที่จะก่อให้เกิดการทลายระบบ และไม่เห็นความสำคัญของความขัดแย้งที่ทำให้สังคมเจริญได้ซึ่งเป็นลักษณะขัดแย้งกันระหว่างประชาธิปไตยกับอำนาจนิยมซึ่งถือว่าเป็นลักษณะร่วมของสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะสังคมไทยดั่งนั้นย่อมแสดงว่าสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปสู่แนวทางประชาธิปไตยเป็นอย่างสูง